

Nefndasvið Alþingis
B.t. atvinnuveganefndar

Reykjavík, 14. október 2022

Athugasemdir við tillögu til þingsályktunar á þingskjali nr. 10 á 153. löggjafarþingi

Samtök fyrirtækja í sjávarútvegi hafa tekið til umsagnar tillögu til þingsályktunar um eflingu svokallaðs félagslega hluta fiskveiðistjórnkerfisins, á þingskjali nr. 10, 10. mál á 153. löggjafarþingi.

Samkvæmt tillögunni skal ráðherra falið að efla svokallaðan félagslega hluta fiskveiðistjórnkerfisins með aukinni hlutdeild í heildarafla, endurskoðun á skiptingu aflamagns innan kerfisins og hlutverki hverrar aðgerðar innan þess. Fram kemur að hlutdeildina skuli auka úr 5,3% í 8,3% af heildarafla.

Það er mikið keppikefli, og um það ríkir samstaða, að reka eigi íslenskan sjávarútveg sem samkeppnishæfa atvinnugrein í fremstu röð á sínu sviði í heiminum og án ríkisstyrkja. Með kvótakerfinu varð grundvallarbreyting á skipulagi íslensks sjávarútvegs. Ábyrgðin á nauðsynlegri hagræðingu var lögð á atvinnugreinina og stærstur hluti hlutdeildar í aflahlutdeildarkerfinu hefur skipt um eigendur síðan kerfinu var komið á. Arðsemi greinarinnar hefur aukist með jákvæðum áhrifum á íslenskt efnahagslíf. Með aflahlutdeildarkerfinu, og með samstöðu um sjálfbæra nýtingu fiskistofna, hefur tekist að byggja upp fjölmörg fyrirtæki í fremstu röð.

Þrátt fyrir framangreint hafa aflaheimildir í gegnum tíðina verið teknar í verulegum mæli af aflahlutdeildarhöfum og þær færðar í mörgum tilvikum til aðila sem áður hafa selt þær frá sér eða að engu leyti til þeirra unnið. Þannig hefur verið gengið á hlut þeirra sem hafa fiskveiðar að aðalatvinnu og tekjumöguleikar þeirra skertir, á meðan öðrum hefur verið ívilnað á sama tíma. Þannig kristallast saga smábátaveiða í gegnum tíðina, þar sem við bætist afli sem þar hefur verið heimilaður til veiða umfram ráðlagðan heildarafla og hefur leitt til þess að minnka það sem hefði komið til skiptanna síðar.

Samtökin hafa ítrekað lýst þeirri afstöðu að strandveiðar hafa t.a.m. ekki styrkt byggð eða treyst atvinnu í sjávarbyggðum. Mörg hundruð bátar eru gerðir út í skamman tíma til að sækja fisk sem auðveldlega mætti sækja með skipum sem gerð eru út í afla- og krókaaflamarkskerfunum. Fiskvinnslufyrirtæki þurfa hráefni allt árið, en strandveiðar geta ekki stuðlað að öruggum eða arðbærum rekstri vegna þess í hve skamman tíma þær standa, einkum með tilliti til þess að strandveiðar eru af stórum hluta stundaðar af aðilum sem hafa ekki fiskveiðar að aðalatvinnu heldur frekar áhugamennsku. Þá er aðstaða til meðferðar afla misjöfn um borð í skipum sem stunda strandveiðar og strandveiðitíminn óheppilegur með tilliti til markaða, vinnslunnar, sumarleyfa og fleira. Jafnframt er sú veiðislóð sem nýtt er til strandveiða ekki til þess fallin að hámarka verðmæti. Reynslan hefur enda sýnt að í mörgum tilvikum eru gæði hráefnis, sem þar berst að landi, ekki sem skyldi. Þar koma til þættir sem nauðsynlegt er að huga mun betur að í ljósi þess að þessi fiskur fer inn í sömu virðiskeðju til útflutnings og annar fiskur og getur þannig skaðað

mikilvæga útflutningshagsmuni. Framhjá þessu verður ekki litið þegar rætt er um hinn svokallaða félagslega hluta. Mikilvægt er að þekkja umfang efnahagslegs og samfélagslegs fórnarkostnaðar af þessum hluta kerfisins.

Það er sömuleiðis afstaða samtakanna að þær ráðstafanir og úthlutanir sem gerðar eru á grundvelli félagslega hluta fiskveiðistjórnarkerfisins, sem 5,3% aflaheimilda ráðstafað til, falla margar hverjar um sig sjálfar, skila ekki tilætluðum árangri og eru ekki nýttar að fullu. Í því ljósi væri réttast að skoða frekar, standi vilji til þess að viðhalda meðferð og ráðstöfun aflaheimilda sem ríkið fer með forræði yfir, að lækka heildina niður úr 5,3%. Mikilvægt er að við slíka ráðstöfun verði verðmætum ráðstafað aftur inn í aflahlutdeildarkerfið. Aðeins þannig er bæði hagkvæm nýting nytjastofna og hámarksverðmætasköpun aflaheimilda tryggð. Í því felst hinn mikilvægi efnahagslegi og samfélagslegi ábati.

Samtökin benda að endingu á að matvælaráðherra hefur þegar sett á laggirnar vinnu í tengslum við sjávarútvegsstefnu, þar sem starfshópum er ætlað að sinna nánar og skoða afmarkaða þætti í tengslum við hagkvæma og sjálfbæra nýtingu sjávarauðlinda. Því skýtur það afar skökku við ef þessi þingsályktunartillaga nær fram að ganga, sem gengur raunar þvert gegn þeirri vinnu sem matvælaráðherra hefur þegar sett af stað.

F.h. Samtaka fyrirtækja í sjávarútvegi

